

İletişim Teknolojileri ve Yeni Medya Dersi

SÖZLÜ, YAZILI, TİPOGRAFİK, ELEKTRONİK VE DİJİTAL KÜLTÜR

Kültür, bir toplumun üyesi olarak insanın kazandığı bilgi, inanç, gelenek, sanatsal faaliyet, hukuk, ahlaki değerler ve diğer yetenek ve alışkanlıkları içeren karmaşık bir bütündür.

SÖZLÜ KÜLTÜR

Sözlü Kültür, henüz yazının icat edilmediği toplumlarda kayıtlara geçmemiş ve konuşma dili yoluyla kuşaktan kuşağa aktarılan kültürü ifade etmektedir. Sözlü Kültür, kültürel değerlerin ve bilgi mirasının sözlü olarak aktarıldığı kültürdür.

Sözlü Kültürün Özellikleri şöyle ifade edilebilir:

Dilsel ifade ile aktarılır, sözcükler çok sık tekrar edilir, ezbere dayalıdır. Sese dayalı bu kültürde yaşlılar kültürün önemli aktörleridir. Bilgi ve kültürel değerleri aktarırlar. Toplumsal bellek bu nedenle çok anlamlıdır. Beden dilinin önemli olduğu Sözlü Kültürde ifadeler sürekli akış ve dolaşım halindedir. Konuşan ve dinleyen arasında yüzyüze iletişim vardır. Kulağa dayalı olan Sözlü Kültürde, dinleyici duygusal olarak olaya katılır ve kendini ilgili kişilerle özdeşleştirir. Bireyler dış dünyayla ve toplumla iletişim kurarlar. Dilde özdeyişler ve sıfatlar yoğun olarak kullanılır. Düşünce ve ifade somut duruma bağlıdır. Efsane ve tarih içindedir. Toplumsallığa yönelimli bu kültürde analitik, karşılaştırmaya dayalı soyut düşünce, çözümlenme ve irdeleme yoktur.

YAZILI KÜLTÜR

Tarihte yazının ilk kez M.Ö. 3500 yıllarında Sümer rahipleri tarafından kullanıldığı bilinmektedir. Yazılı Kültür, Sözlü Kültür Döneminden sonra gelmektedir.

Sözlü Kültürden farklı olarak icada dayandığı için yapaydır; yazı bir teknolojidir. Yazının belirli bir yazarı vardır. Ancak fikir sahibi ile Yazıyı kaleme alan aynı kişi değildir her zaman. Yazarın yanında okur önem kazanmaktadır. Bu kültür yazılı metnin önem kazanmaya başladığı bir dönemi ifade eder. Düşünceler, duygular, bilgi ve kültürel değerler sözlü kültürün yanında yazılı kültür aracılığıyla iletilir. Bellek, kağıt üzerine kayıtlı hale gelmiştir. Göze, görmeye dayalı bu kültürde bireylik önem kazanmaya başlamıştır. Kişi kendi iç dünyasına

yönelmektedir. Dil ve anlam artık yerel alana bağlı değildir. İletişim zaman ve mekandan bağımsızlaşmaya başlamıştır. Soyut düşünceye yönelim; çözümleme ve irdeleme vardır.

TİPOGRAFİK KÜLTÜR

Tipografik Kültür, matbaanın icat edildiği ve basım kültürünün yaygınlaştığı kültürü ifade etmektedir. İlk kez matbaa 10.yüzyılda Çin’de Uygur Türkleri tarafından icat edilmiş ancak çeşitli nedenlerle matbaa kültürü dünyaya yayılamamıştır. Almanya’da matbaanın 15.yüzyılda Gutenberg tarafından icat edilmesi ile çok sayıda kitap basılmış ve tipografik kültür, yazılı kültürün yerini almıştır.

McLuhan'a göre, matbaanın icadı bilgilerin saklanması ve aktarılmasında ve hatta insanın düşünme biçiminde o kadar derin değişimlere neden olmuştur ki, tipografik insan olarak tanımlanabilecek yeni bir insan tipinin doğuşundan söz etmek mümkündür. Basım kültürüne sahip bir insan ile yazı kültürü insanı arasındaki fark okuma yazma bilen ve bilmeyen insan arasındaki fark kadar büyüktür.

Kitabın yeni üretim biçiminde görülen rekabete dayalı ticari anlayış, tüketicileri cezbedici her türlü yeniliğin hızla uygulamasına neden olmuştur. Örneğin, basımcılar rekabette üstün gelebilmek için kolay okunabilen, kolay anlaşılabilen ve en az hata ile basılan kitapları tercih etmişler ayrıca, kitapların içine basımdan ileri gelen hataların bir kataloğunu koymaya başlamışlardır.

Sözlü Kültürde yazar hakkı ve telif hakları gibi kavramlar yokken, yazının icadı ile birlikte bu kavramlar önem kazanmaya başlamıştır.

Matbaanın icadı ve yaygınlaşması ile yerel dillerde basım yapılmış ve Latince’nin egemenliği azalmıştır. Bunun yanında yazılı kültürde anonim kalan yazarlar, görünür olmuş ve yazarın telif hakkı kavramı ortaya çıkmıştır.

Tipografik kültür, Avrupa’da ulusçu akımları desteklemiştir. Kitap ve gazeteler aracılığıyla ulusçu düşünceler yayılmıştır.

Günlük olmayan ilk gazeteler, 1618 ile 1613 arasında Amsterdam, Viyana, Londra ve Paris’de basılmışlardır. İlk günlük gazete ise 1660’da Almanya’da basılan Leipzig’de Zeitung’dur.

Tipografik Kültür; soyut ve analitik, karşılaştırmaya dayalı düşüncenin gelişimine önemli katkıda bulunmuştur.

ELEKTRONİK KÜLTÜR

Elektronik çağ, varlığı yazı ve matbaa teknolojilerine dayanan telefon, radyo ve televizyona özgü sözlü kültürün etkili çağıdır.

Elektronik aletler ve kitle iletişim araçları sayesinde kültür eserleri, yazılı ve sözlü biçimlerden çok daha hızlı ve geniş bir alana çok daha etkili biçimde yayılabilme imkânına kavuşmuştur. Artık günümüzde sadece yazılı ve sözlü kültür ortamından değil, bunlara ek olarak “elektronik kültür ortamı”ndan da söz etmek kaçınılmaz olmuştur.1839’da fotoğrafın icadından itibaren elektronik kültüre geçiş süreci başlamıştır ve bu süreç 20.yüzyılın başından itibaren giderek, güçlenmiştir.

Bu süreçte 18. yüzyılın sonu ve 19. yüzyılın başlarında kullanılan bir iletişim aracı olarak kullanılan optik telgraf yüksek yerlere kurularak, kolların hareketi ile mesaj iletiliyordu. Elektrikli telgrafın ilk örnekleri 1832 yılında geliştirildi.

1871’de Antonio Menucci telefonu icat etti. Ancak mucidin parasal sorunları nedeniyle kullanıma sokulmadı. 1892’de ilk New York – Chicago telefon görüşmesi gerçekleştirildi.

İtalyan mucit Marconi, 1895 yılında telsiz telgrafi başarıyla denedi. Guglielmo Marconi

Lumiere kardeşler 1895 yılında sinematografin patentini almayı başardılar. İlk sesli film ise 1927’de yapıldı.

Thomas Edison 1877’de sesleri mekanik olarak kaydeden ve çoğaltabilen fonografi geliştirdi. Fonograf, daha sonraları gramofon olarak adlandırılmaya başlandı.

20.yüzyılın başında Radyo icad edildi ancak yayınları 1920’lerde yaygınlaştı. Düzenli televizyon yayınları ise, BBC ile 1932 yılında gerçekleşti. Televizyon yaygınlaşması 1970’leri buldu.

Bilgisayar,1950’de icad edilmiştir ve plaklar yaygınlaşmıştır. 1960’larda fotokopi makinası, ofset baskı, röntgen cihazları icad edilmiş ve 1970’de ise video ve video kasetler kullanılmaya başlanmıştır.

Elektronik kültürün gelişiminde en büyük etkiye televizyon sahip olmuştur. Televizyon kültüre ve sosyal yaşama etki etmiştir. Günümüzde de hala etkisini sürdüren elektronik kültür, 1990'lardan itibaren yerini giderek güçlenen dijital kültüre bırakmaya başlamıştır.

DİJİTAL KÜLTÜR

Yeni iletişim araçları eskiyi zorlamakta ama ortadan kaldırmak yerine, değiştirmektedir. İki gerçeği göz ardı etmemek gerekir: yeni medya eskiyi ortadan kaldırmaz, ayrıca eski olan da artık önceleri olduğu gibi değildir, o da evrilmektedir.

Günümüzde yeni iletişim teknolojileri, alışılmış radyo ve televizyon yayınlarının güçlerini aşan boyutlara ulaşmış durumdadır. Yeni iletişim teknolojilerinden ilk akla gelenler; videotext, teletext, kablolu televizyon, veri iletişim, elektronik mektup, iletişim uyduları, çoklu ortam ve internet sistemleri vb. gösterilmektedir.

İnternet 1969 yılında icad edilmesine rağmen 1990'larda geniş toplumsal kesimler tarafından kullanılmaya başlanmıştır.

2000'li yılların ortalarına doğru sosyal medya önemli bir iletişim aracı olarak ortaya çıkmıştır.

İnternet ve akıllı cep telefonu ile telgraf, radyo, televizyon, sinema, fotoğraf, oyun konsolu, banka, sosyal ağlar ve başka alanlara tel bir cihazdan erişim mümkün hale gelmiştir.

Dijital Kültürde insanın duyuları yeniden biçimlenmiştir. Dijital kitle iletişim araçları okuma yazma kurallarını, eğlenmenin zaman ve özelliklerini değiştirmiş, duyuları yeniden biçimlendirmiş ve bu arada geçen yüzyıllarda insanların uyguladıkları eğitim yöntemlerinde değişiklikler yapmıştır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Baldini, Massimo (2000). İletişim Tarihi. Çeviren: Gl Batuř. İstanbul: Avcıol Basım Yayım
- Walter Ong, Sözlü ve Yazılı Kültür – Sözün Teknolojileřmesi (1995). Çeviren: Sema Postacıoğlu Banon. İstanbul: Metis Yayınları.